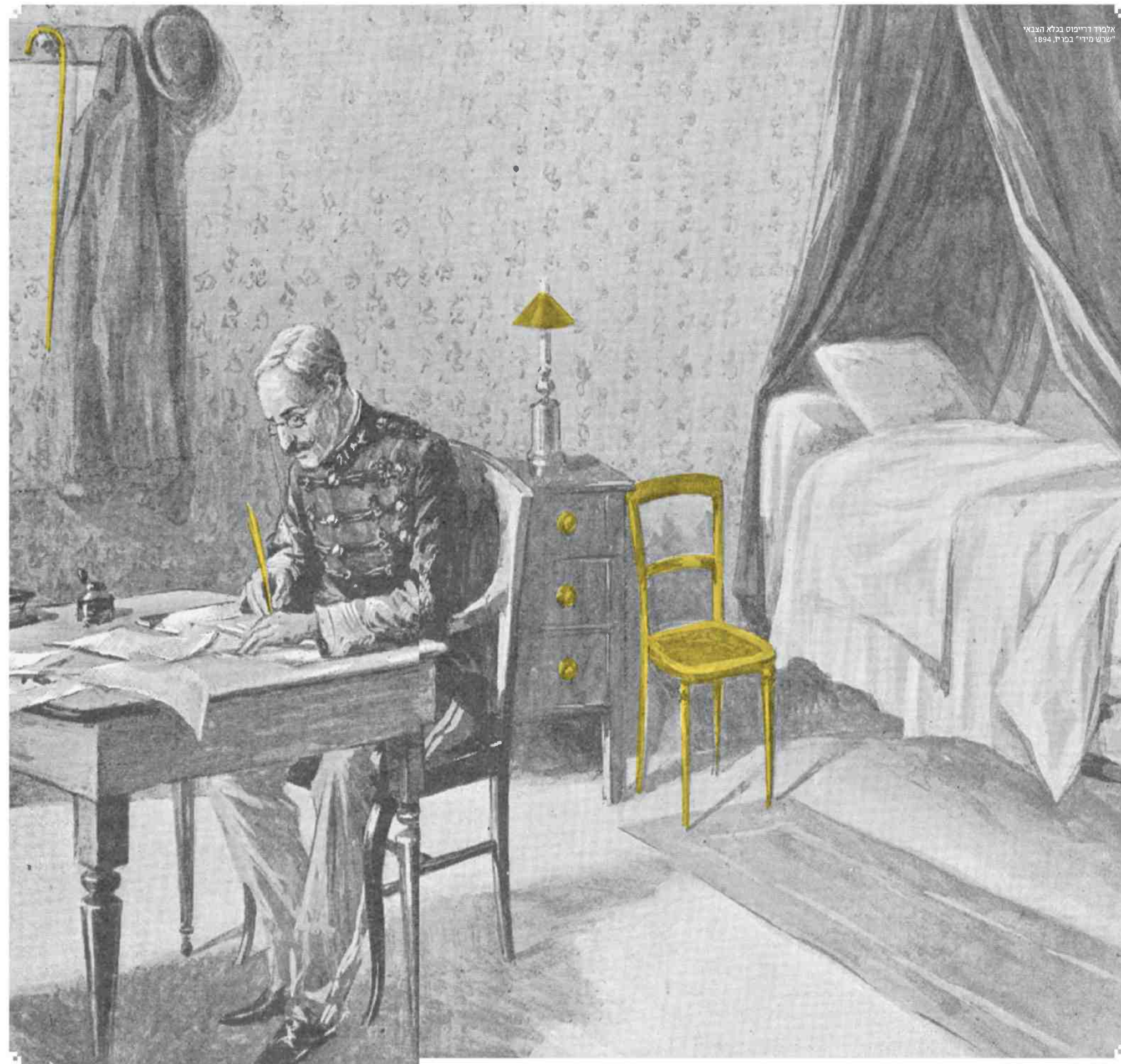

27.08x25.86	1/6	עמוד 26	מקור ראשון - דיוקן	01/2020	71536932-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

אלמר דרייפוס בבלא הצבאי
"שרש מיד" בכרז, 1894

18.28x25.99	2/6	עמוד 27	מקור ראשון - דיוקן	01/2020	71536931-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינונו - 80790					

אלפרד דרייפוס, תיק פתוח

הסוכנת החשאית ששלפה פיסת נייר גורלית מפח האשפה, האנטישמים שהובילו את מסע הזיכוי, וההשפעה האמיתית על הרצל: 125 שנה אחרי תפירת התיק המפורסמת בהיסטוריה, משפט דרייפוס ממשיך לספק גילויים ולפרנס ספרים, סרטים וויכוחים. ד"ר מיכאל ברונשטיין, שהחליט להתמסר לחקר הפרשה, מבקש לעשות בה סדר ולהפריך כמה מיתוסים שצברו תאוצה במערכת החינוך ועל המסך

יעל (פרוינד) אברהם

כך מערכת המשפט תפורה
תיק לאלפרד דרייפוס
יעל (פרוינד) אברהם, 26

למען האמת

העורך שפרסם את "אני מאשים" של אמיל זולא שנא יהודים, ודרייפוס בכלל הורשע פעמיים, זכה בחנינה, ורק שנים אחר כך זוכה. ד"ר מיכאל ברונשטיין מפרוץ מיתוסים על הפרשה האנטישמית

יעל (פרוינד) אברהם | 26

26.6x34.81	3/6	עמוד 28	מקור ראשון - דיוקן	01/2020	71536934-8
------------	-----	---------	--------------------	---------	------------

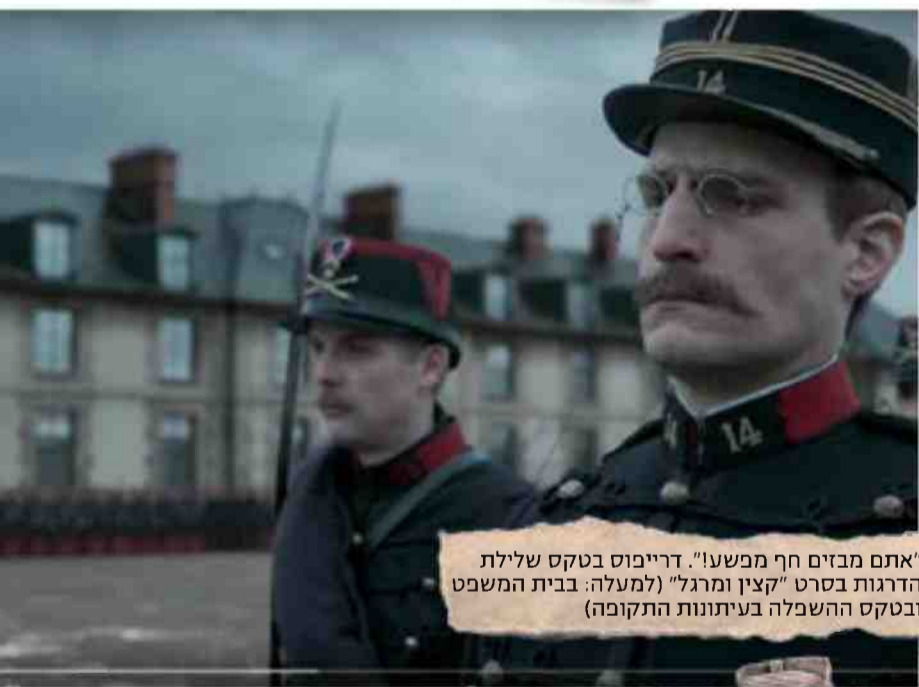
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790

צילום: גטי אימג'ס

וקר שבת, המישיה בינואר 1895. את רחבת המסדרים של ה"אקול מיליטר", בית הספר הצבאי בפריז, גורשים קצינים עיתונאים, ריפולומטים וגם סקרנים שהודשו לחזות מקרוב במה שעומד להפוך לרגע היסטורי. מעבר לגדרות המסורגות מתבקש המון העם ומלווה את האירוע בצעקות בוז. חיוור וכחוש, עיניו שקועות מאחורי עדשות הפנסנה, מובל סרן אלפרד דרייפוס למרכז הרחבה. מוזכר בית המשפט, משופם כמו רוב הקהל, מקריא מתוך איגרת מגולגלת כי "האומה הצרפתית ובית הדין הצבאי של פריז פוסקים כי אלפרד דרייפוס נמצא אשם בכגיידה". רדגותיו של הקצין נקרעות באגרסיביות מהכותפות ומהשרוולים, ונזרקות לקרקע לפי כל כללי הטקס. חרבו נשברת לשניים בדרמטיות. "אתם מבזים אדם חף מפשע", צועק דרייפוס לקהל, אבל גזר הדין כבר ניתן. בין שורות הצופים נמצא גם קצין מבטיח בשם 'ז'ורז' פיקאר, שעוד נועד לו תפקיד מפתח בהתרחשויות. תריסר שנים אחר כך - או 132 דקות בשעון קולנועי - תגיע הפרשה לקיצה, אבל הדין יסייפו ויישמעו עד ימינו.

הסצנה הגורלית שהפכה את אלפרד דרייפוס לסמל של קורבן לרדיפה שלטונית, היא גם זו שפותחת את הסרט "קצין ומרגל", המבוסס על ספר באותו השם מאת רוברט אריס (בלעז, אנגב, נקרא הסרט "אני מאשים", כשם מאמרו המפורסם של אמיל זולא). הקצין הוא פיקאר, המרגל הוא דרייפוס, והבמאי הוא רומן פולנסקי שכבר גרף שבחים מכל עבר ופרס בפסטיבל ונציה. זה המקום לומר כי מי שינסה למצוא ב"קצין ומרגל" זמן מסך של ה"מרגל", יתאכזב לגלות כי חלקו די זעום ביחס ל"קצין". שמו של דרייפוס לעומת זאת ייהגה ללא הרף במסגרת מאמציו של פיקאר להשיג עבורו צדק, ומאמציהם הנגדיים של גורמים אחרים לטיח את הפללתו. גם אווירת האנטישמיות, שנאת הזרים, הסיאוב בעמדות הימנות והחברה השסועה בצרפת של שלהי המאה ה-19 עומדים במוקד

צילום: מקר

"אתם מבזים חף מפשע", דרייפוס בטקס שלילת הדרגות בסרט "קצין ומרגל" (למעלה: בבית המשפט ובטקס ההשפלה בעיתונות התקופה)

"הציבור בצרפת נחלק לשני מחנות", נכתב בדף הדרכה לחורים. "תומכי דרייפוס ובהם היהודים, ואנשי שמאל, הליגה לזכויות אדם, הפרוטסטנטים ואנשי רוח; ומתנגדי דרייפוס - ובהם הצבא וחוגים בממשלה, אנשי ימין וקתולים". "זה לא נכון", מתרעם ברונשטיין. "מחנכים כאן שהימין היה נגד דרייפוס, והשמאל בעדו. בפועל זה לא היה כך"

התנודת במכוון מכל מגע עם משפחת דרייפוס. אפילו את עורך הדין שלו הוא הכריח לא ליצור שום קשר איתם או עם אדגר דמאנו, עורך הדין שלהם. גם הקריאות 'מוות ליהודים' לא נשמעו בטקס עצמו: ההמון שם צעק 'מוות ליהודה', ככינוי לכוגר. אבל קולנועית היה צריך לתאר את זה כך, וזה בסדר".

דוקרוב מול קצין אנטישמי

ברונשטיין לא חיכה לסרט כדי לעשות מעשה. כבר שנתיים שהוא נובר בספרים עבי כרס בגרמנית, בצרפתית וברוסית, כדי לעשות סדר בפרשה. כמה מהם - כמו "המאבק של הרפובליקה", ספר גרמני בעל אלף דפים - סחב לפגישתנו. הוא נשוי לציפורה, אב לשבעה וסב ליותר משלושים לארץ עלה בשנת 1976, עבר כאיש מחשבים וממשיך לעשות זאת גם כגמלאי. בהשכלתו הוא בעל תואר דוקטור למתמטיקה מהאוניברסיטה הממלכתית של מוסקבה, אבל גם העיסוק בהיסטוריה טבעי עבורו. בעבר חלם להיות היסטוריון - "ואני מברך על שבחרתי במתמטיקה. ברוסיה הכול היה מכור, לא היה אפשר לחקור באמת את ההיסטוריה".

כשהחל להתמסר לפרשת דרייפוס, תר ברונשטיין אחר חומר בעברית, אבל גילה שהיקפו דל מאוד ולפעמים הוא שגוי מיסודו. ברונשטיין מראה לי למשל כמה דפי הדרכה פופולריים שנכתבו למורים שיעבירו את המורשת לדורות הבאים. בירוק סימן שלל משפטים

צילום: גטי אימג'ס

שגויים, שלדירו עושים עוול לסיפור. "הציבור בצרפת נחלק לשני מחנות", נכתב שם. "תומכי דרייפוס ובהם היהודים, אנשי שמאל, הליגה לזכויות אדם, הפרוטסטנטים ואנשי רוח, ומתנגדי דרייפוס - ובהם הצבא וחוגים בממשלה, אנשי ימין וקתולים". "זה משפט לא נכון", הוא מתרעם. "מחנכים כאן מראש איך מתחלקים הטובים והרעים: הימין היה נגד דרייפוס, השמאל היה בעדו. בפועל זה ממש לא עבר כך". בריאיון שנמשך הרבה מעבר לזמן הישיבה בקולנוע, אנהנו מתחילים לצייר את פרשת דרייפוס מראשיתה. היא סבוכה, עמוסת שמות ומלאת תהפוכות, ומטבע הדברים נצטרך לעשות כמעשה פולנסקי ולתמצת. אלפרד דרייפוס נולד בשנת 1859 למשפחה עשירה של יהודים מאלזס, חבל ארץ צרפתי שהחליף ידיים פעמים רבות בין גרמניה לצרפת. האלוסיים דיברו את שתי השפות, שימרו תרבות מקומית עשירה ואפילו היו בעלי מטבח ייחודי משלהם. "גם אשתו של דרייפוס הייתה אלזסית, והמבשלת בביתם בפריז הייתה אלזסית, כי האוכל היה שונה לגמרי משל הצרפתים", אומר ברונשטיין.

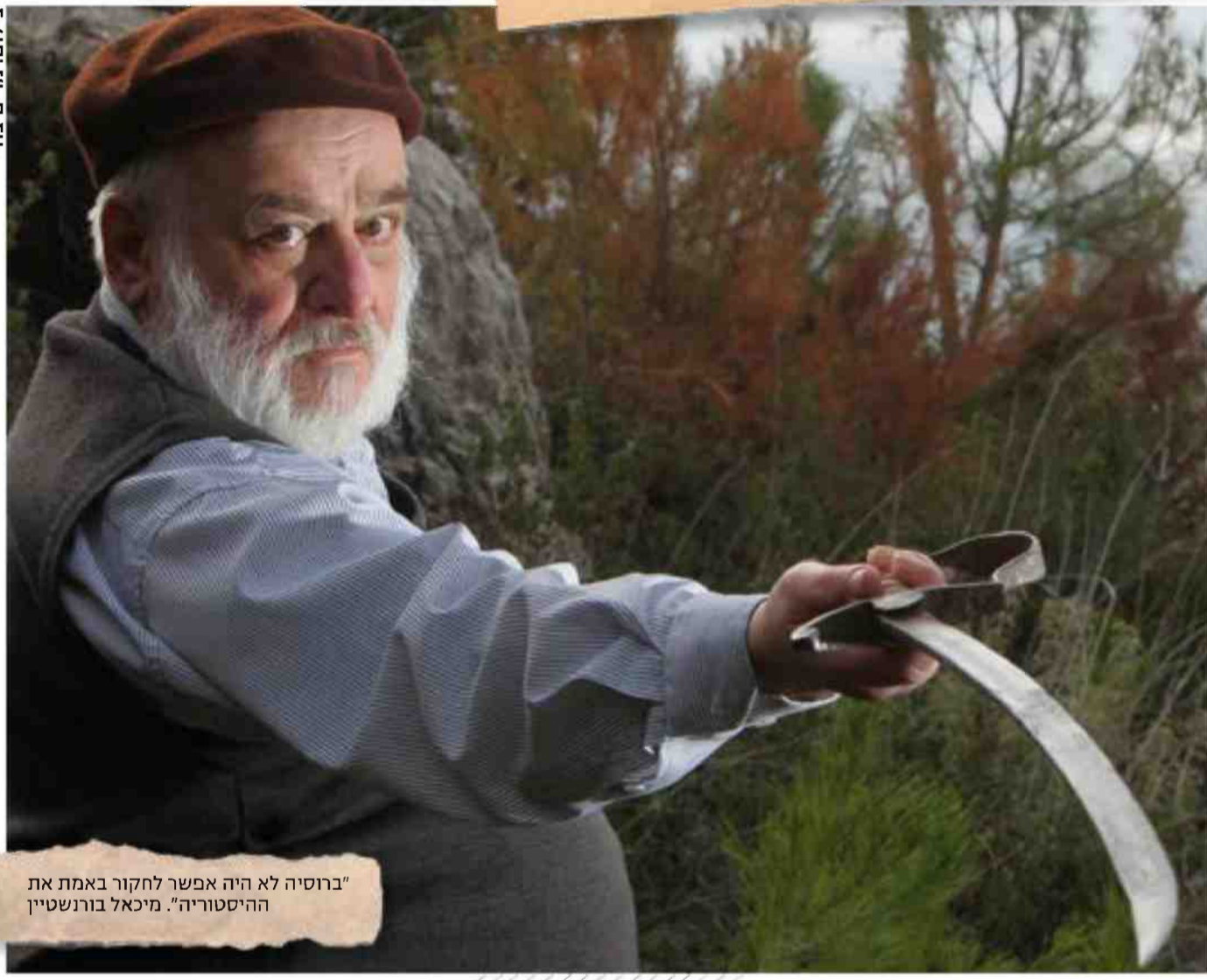
25.91x33.34	4/6	עמוד 29	מקור ראשון - דיוקן	01/2020	71536933-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

עוד לפני המשפט חרצו עיתונאים את דינו של הנאשם - "דרייפוס מכר את נשמתו לגרמניה", "יהודי שהתגייס לצבא כדי לבגוד". "ב"לה ליברה פרול" נקבע כי "גרמני בזיקתו לארצו ובהשכלתו, יהודי בגזעו, הוא פעל כגרמני וכיהודי ותו לא". היו שידעו לספר על מרגלת איטלקייה מצודדת שהחומר החשאי הועבר אליה

נפתח בעיתון האנטישמי "לה ליברה פרול" מסע תעמולה ארסי נגד קצינים יהודים, שכביכול דוחקים את רגליהם של אנשי צבא קתולים. פה ושם אפילו התייצבו קצינים יהודים לדרכי קרב של אחד על אחד מול קצינים אנטישמים, ובאחד העימותים האלה נהרג בנו של רב פריזאי ידוע. דרייפוס לעומתם שמר על שתיקה בנושאים כאלה. ככלל, נראה ששורשי היהודים לא טרדו את מנהלתו. הוא חי בעושר, שגרים לרבים מעמיתיו ללבוש עיניים, ובאשר, לצד אשתו וילדיו פייר וז'אן, עד שאיגרת אנונימית קרועה הפציעה בפח האשפה של הנספח הצבאי בשגרירות גרמניה בפריז.

מִ25 אלף יוצא אחד

יריית היונק של הפרשה היא ה"בורדרו", מכתב ששולחו מודיע כי כוונתו להעביר לנמען הגרמני חומרים מסווגים הקשורים בצבא צרפת: מידע על הכלם ההידראולי של תותח הדיש בקוטר 120 מ"מ, על שינוי בעוצבות הארטילריה ועל תוכנית חדשה לחילות החיפוי, וכן דיווחים על הנעשה במדגסקר וטיוטה למדריך ירי

צילום: מרים צחי

"ברוסיה לא היה אפשר לחקור באמת את ההיסטוריה". מיכאל בורנשטיין

הכללי ממורדים מחלקים שונים של המידע, למעט סוג אחד של קצינים שידעיהם הכול - הסטאז'רים, והנה אנחנו עם שמונה בלבד. דרייפוס היה אחד מהם". כך, בשעת בוקר מוקדמת באחת השבתות של חודש אוקטובר, הגיע לביתו של דרייפוס צו הקורא לו להתייצב ביום שני הקרוב בתשע בבוקר בלשכת הרמטכ"ל. הקצין היהודי צעד נטול דאגות בדרך למיניסטריון המלחמה, רכיסין פיקאר קידם שם את פניו בשיחת חולין קצרה ואז ליווה אותו לגוב האריות. בתוך החדר המתינו לדרייפוס כמה אנשים לא מוכרים. אחד מהם שאל אם יואיל בטובו לכתוב עבורו כמה משפטים על דף. הנוסח שהכתיב היה זהה לטקסט מהבורדרו. עד מהרה מצאו הנוכחים רמיון בין שני כתבי היד, מה שהספיק כדי להרשיע. "תפרו לו תיק", אומר ברונשטיין. "זו תקופה שבה המחלקה לריגול נגדי סובלת מאפס הצלחות, ראש המחלקה חולה בעגבת ואמור לפרוש, העיתונות תוקפת אותך, והנה משמייים נופלת עליו ההודמנות לזכות בהישג - מרגל ביד". דרייפוס נעצר בו במקום והושלך לתא בבית הכלא "שרש מירי". אף אחד לא טרח לעדכן אותו במה הוא בדיק נאשם. מנהל הכלא תיאר כי מצבו של האסיר קשה, ונראה שהוא הולך ומשתגע בתאו. רק כשדלף דבר המעצר, הורשתה לזכי הנואשת להעביר הורעה לבעלה. במקביל כמו ניתן האות למסע השתלחות תקשורת חסר רסן ואחריות. האנטישמיות יצאה מהארון וגעשה, הקריקטוריסטים פרחו.

עוד קודם למשפט חרצו עיתונאים את דינו של הנאשם - "דרייפוס מכר את נשמתו לגרמניה", "יהודי שהתגייס לצבא כדי לבגוד". "ב"לה ליברה פרול" נקבע כי "גרמני בזיקתו לארצו ובהשכלתו, יהודי בגזעו, הוא פעל כגרמני וכיהודי ותו לא". היו שידעו לספר על מרגלת איטלקייה מצודדת שאליה הועבר החומר החשאי. עיתוני הימין והשמאל גם יחד השתוללו כרצונם. לבסוף הוחלט שהמשפט יתנהל בדלתיים סגורות, מה שאפשר לקברניטיו להיות פטורים מביקורת הציבור ולעשות כרצונם. "שתי המשפחות, שהן כאמור מבוססות מאוד ומאמינות בכל ליבן בחפותו של אלפרד, מחליטות להילחם", אומר ברונשטיין. "מתוך שלושת אחיו ושלוש אחיותיו של הנאשם, מתיו נבחר לנהל את המאבק. ההחלטה הראשונה היא שצריך למצוא עורך דין, אבל אף אחד לא רוצה להתעסק בתיק הזה, הרי מדובר בחבית נפץ. פרקליט אחד ידוע ומוכשר בשם אדגר דמאנו' מסכים, אבל מציב תנאי: הוא יראה את החומר, ואם יהיה לו צל של ספק בחפותו של דרייפוס, הוא לא ייקח על עצמו את התיק. הוא אומר לבני המשפחה: 'דעו לכם שאני אחיה השופט הראשון שלו, כי אם בעולם עורכי הדין יודעים שדמאנו' מסרב לקחת תיק, זה אומר משהו'. הם מחליטים לשכור את שירותיו, וזו לא טעות".

הנבל ד'

"אני מגיע סוף סוף לסיום סבלותיי ועיניי. מחר אופיע בפני השופטים שלי כראש מורם ובשקט נפשי... תישני בשקט, יקירתי, תחשבי רק על השמחה שבקרוב נהיה מחדש איש בודועות רעהו".

למרות מאמציו של דמאנו, המשפט היה משחק מכור. לא הועילו לנאשם מילותיו על היותו אלזסי שכבר עשרים שנה חי בתחומי צרפת, וגם לא ההכרזה קורעת הלב שהוא חף מפשע. מה שכן הכריע היה פריט שנסתר מצוות ההגנה - מעטפה אחת שרועבה לאב בית הדין, תיק סורי המיועד לעיניו בלבד. שם, בין המסמכים שאסף באובססיה סגן ראש המחלקה לריגול נגדי, אוברז'וף אנרי, היה מכתב המיועד לנספח הצבאי הגרמני שוו לשונו: "מצורפות בזה 12 תוכניות שהנבל ד' מסר לי כשבילך". ומיהו הנבל ד' אם לא דרייפוס? בפתח השנה החדשה נערך כאמור טקס ההשפלה הפומבי. דרייפוס גודש בבושת פנים לרצות עונש מאסר עולם באי סלעי קטן באוקיינוס האטלנטי. ב-12 במארס, אחרי הפלגה שנמשכה שבועיים ויום, הוא הוצא מהתא שבו הוחזק באונייה, והובל לתא מחניק אחר באי הישועה. במשך חודש שהה שם בתנאים נוראים, שהיו רק מתאבן למה שחיכה לו במשכנו הקבוע, אי השדים. "בעברית בחרו לתרגם את שם המקום ל'אי השדים', שם שנשמע חביב למדי. אלא שהתרגום הנכון הוא 'אי השטן', כמו בשפות אחרות - דיאבלו", אומר ברונשטיין, ומספר סיפור מעניין. "דחוק מפריז, בחבל ברטאן, ישב באותם ימים רופא בשם אמיל ג'ובר, שעסק בשיטות <

לארטיילרית שרה. היו אלה ימי הסתיי של שנת 1894. פצעי המלחמה עם השכנה הגרמנית טרם הגלירו, ומחלקת הריגול הנגדי של צרפת עברה שעות נוספות. איך הגיע לידיה הבורדרו, או ליתר דיוק קרעי נייר שהיו תחובים בפח אשפה? יש התולים זאת במארי באסטיאן, עובדת ניקיון בשגרירות הגרמנית. באסטיאן נהגה לאסוף פיסות דפים מהפחים ולהעביר אותן בתוך שקיות לידי המודיעין הצרפתי. כמי שאינה יודעת קרוא וכתוב, לא חשדה בה מעסיקיה הגרמנים במאום. "כשאנשי המודיעין הצרפתי קראו את המכתב, היה ברור להם שהוא נשלח על ידי מרגל", מסביר ברונשטיין. "כדי לתפוס אותו הם החליטו להשוות את כתב היד אצל מישהו שבקיא בזה, גרפולוגיסט. אלא שבאותו זמן יש בצבא צרפת 25 אלף קצינים, כך שצריך לצמצם. מתחילים לפעול בשיטת האלימינציה: הנושאים שבהם מציע האלמוני לעזור הם מגוונים, כך שזה חייב להיות קצין במטה הכללי. הוא צריך להיות שיין איכשהו לארטיילרית, והנה צמצמנו לעשרים ומשהו. אנשי המטה

צילום: אי.א.מ.י.

אי אפשר להבין את הפרשה ואת גובה ההבטחה בלי להכיר את מלחמת צרפת-גרמניה (1870-1871), שהותירה את דראשונה חבולה ומרממת - ואת אלזס בידי האחרונה. משפחת דרייפוס מצאה את עצמה מטילטלת ממקום למקום, ועם בוא חוזה השלום בחרה שלא לחזור לחבל אלזס, אלא להישאר בצרפת. יש החושבים כי אלפרד דרייפוס פנה לחיי קצונה אחרי שראה את אלזס מפרפת תחת עול הכיבוש הפרוסי. כך למשל סבר בנו, פייר. אחרים מעריכים שכעלם ביישן ומופנם, העניק לו הצבא ביטחון. בתקופה הזו, סוף שנות השבעים של הגאזה 19, עוד יכלו קצינים יהודים ללבלב בצבא הצרפתי. בגיל 23 התמנה דרייפוס לסגן בגרוד תותחנים, ומשם החל לנוע במעלה הדרגות, וזכה לחוות דעת חיונית מכל מפקדיו. במהלך שנות שירותו הוא פגש בעיר האורות את לזכי דאמאר, בתו של סוחר יהלומים, שהייתה ממשפחה עשירה עוד יותר. השניים הפכו לזוג, ויום לפני חתונתם התבשר דרייפוס שעבר את מבחני הכניסה לבית הספר למלחמה. בשנה שבה סיים בהצטיינות את הלימודים, כבר

26.53x33.96	5/6	עמוד 30	מקור ראשון - דיוקן	01/2020	71536977-5
-------------	-----	---------	--------------------	---------	------------

בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790

"מבחינת שלטונות צרפת, הכוונה הייתה שרדייפוס ימות. זה יפתור הכול - אין בן אדם, אין בעיה. מי שהחזיקה אותו הייתה אשתו, שכתבה לו מכתבים. הוא עצמו קיבל רק העתקים שלהם, לא את המקור. תביני איזו נבזות זו הייתה: הוא אפילו לא היה יכול להתעודד מכתב ידה"

שילם אחיו את מחיר ההרפתקה היח"צנית, ומעתה הוא גם נכבד למיטתו בתאו המחניק, בינתיים סגן אנרי, מי שבנה את התיק הסודי, ראג ביצירתיות לראיה חדשה: בכישרונו הוא הצליח לשתול את השם "דרייפוס" במרכז מסמך אותנטי של הנספח הגרמני, כך שהפעם יהיה ברור במי מדובר. אז ראג אנרי כי ראשי המדינה והצבא ידעו על קיומו של המסמך החדש שנתגלה ככיכול, ויקבלו עוד גושפנקא לפסק הדין שניתן.

פיקאר מצידו לא התכוון להיהרג כפי שציפו ממנו; את מותו הוא ימצא רק 18 שנים אחר כך, כשייפול מגבו של סוס. נרדף אבל חזר מטרדה הוא יצר קשר עם חבר לספסל הלימודים, עורך הדין לואי לבלואה, ודרכו הגיע לאנשי מפתח בחברה הצרפתית וביקש את עזרתם במסע לטיהור שמו של דרייפוס. כך הלכה והתפתחה תנועת הדרייפוסארים - אלה התומכים בחפותו של הקצין, ומצביעים על ריקנות ושחיתות במערכת המשפטית והצבאית. בין המצטרפים אליהם היו גם אישים משורות הרוח - הסופר והפובליציסט אמיל זולא היה אחד מהם. מולם המשיכו לשלוט בכיפה יריביהם, האנטי-דרייפוסארים, שהפכו ממילא למגיניו של אסתר-האזי. לצורך העניין ביום בחורש ינואר 1898 משפט צבאי שלם

טיפול שהיו אז באופנה, כמו היפנוזה. אחת המטופלות שלו הייתה איכרה פשוטה שראתה כל מיני דברים, מעין חזיונות, והתחילה לספר לו סיפורים על דרייפוס. ג'ובר, שהכיר את בני המשפחה מאלזס, יצר איתם קשר, ומתו ביאושו הגיע לפגוש את האיכרה הזו. בשיחתם היא סיפרה לו שלאחיו אלפרד יש בעיות עם משקפיים. מתו לא האמין, כי הרי אלפרד תמיד היה עם הפנסה שלו - עדשות שיושבות על האף. כשחזר הביתה, לויסי סיפרה לו שבזמן המעצר בפריז נשברה לבעלה הפנסה, וככלא הציגו לו משקפיים. מתו הבין שאולי האיכרה הייתה אכן רואה משהו, ושב אליה. היא הודיעה לו: 'קודם כול, אחיך יחזור. אנחנו החוזים לא יודעים מתי, אבל הוא יחזור'. ואז היא הוסיפה שאלה - 'מה עם המסמכים האלה שהשופטים ראו ואחיד לא ראה? אם הוא היה רואה אותם, הכול היה אחרת'. הסיפור הזה מופיע בכתובים בדרך כלל בצחוק, כי הרי לא ראוי למלומד של היום להאמין בשטות שכזו. אני סבור שגם אם דברים כאלה אינם נפוצים, הם יכולים להתקיים."

מעורר מהתחזית שקיבל, המשיך מתו להנהיג את המשפחה במאבקה המייאש. "מבחינת השלטונות הצרפתיים, הכוונה הייתה שרדייפוס ימות. זה יפתור הכול - אין בן אדם, אין בעיה. מי שהחזיקה אותו הייתה אשתו, שכתבה לו מכתבים. דרייפוס עצמו קיבל רק העתקים שלהם, לא את המקור. תביני איזו נבזות זו הייתה: הוא אפילו לא יכול היה להתעודד מכתב ידה".

צרפת הלכה ושכחה את דרייפוס האיש, אבל הלהבות האנטישמיות המשיכו לבעור. כאן נכנס לתמונה באלגנטיות הקצין הצעיר ז'ורז' פיקאר, ראש המחלקה הטרי לריגול נגרי, אחרי שקודמו בתפקיד מת מעגבת. "מה שמעניין הוא שמדובר באנטישמי ד"ר. פיקאר לא חס על היהודי; המלחמה שלו למען דרייפוס נועדה לעשות צדק. הוא נוצרי קתולי שכנראה לא מקפיד על ביקור בכנסייה, אבל כן התחנך על כרכי האמונה שהחוטא ייענש", מסביר ברונשטיין.

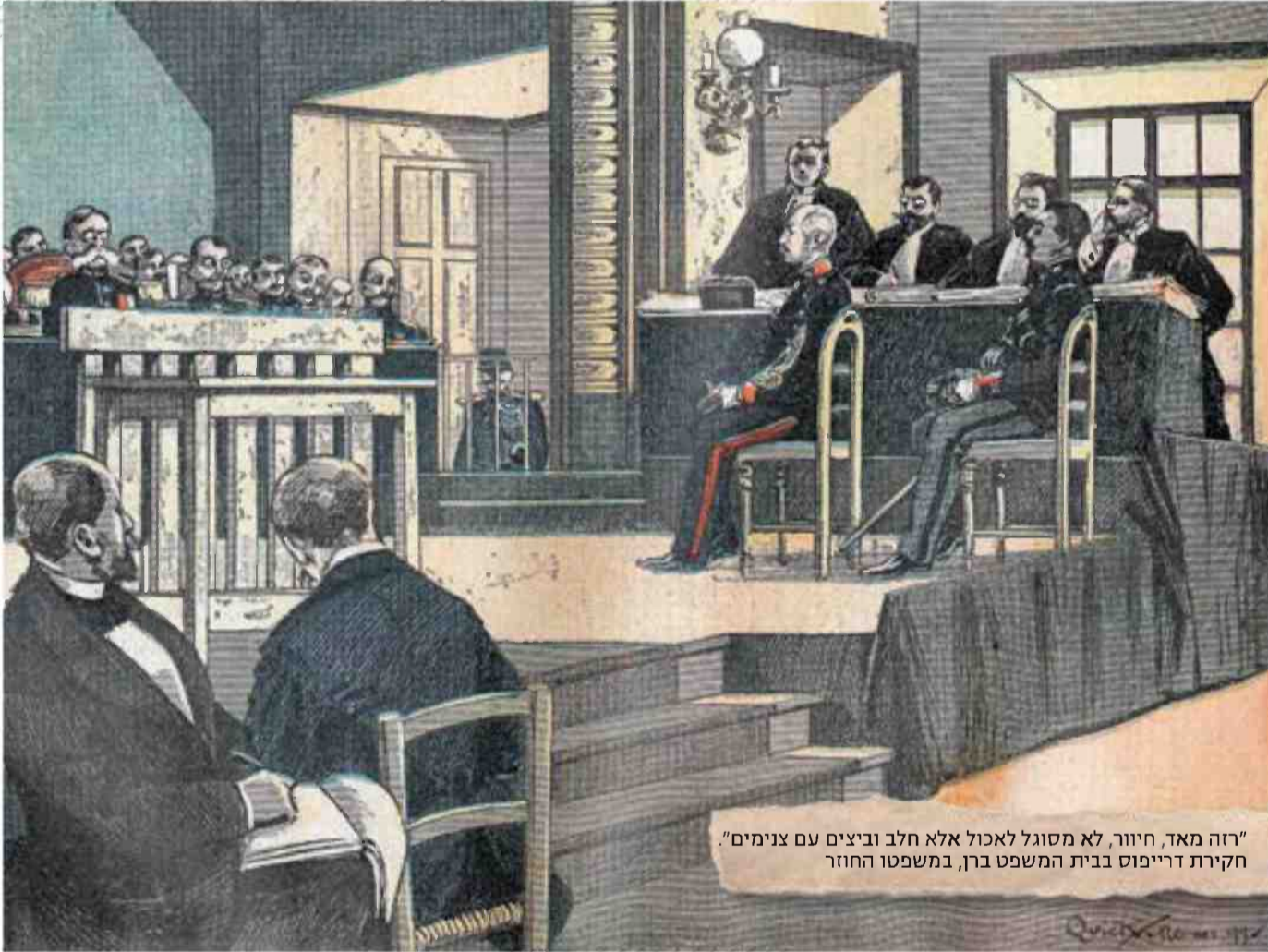
פיקאר, חרור מוטיבציה והגינות, ארגן מחדש את המחלקה, הסתכסך בשקט עם הסגן שלו אנרי שרצה בעצמו לאייש את העמדה הבכירה, ואז הגיעה נקודת המפנה. לירי המחלקה נפל מסמך חדש של הנספח הגרמני. "אתה לא מביא תועלת, אני שוקל להפסיק את הקשרים איתך", נכתב במברק. הפעם הופיעה על המעטפה כתובת ושו: קומנדרו (רבסרז) ואלסן אסתר-האזי, ששימש מפקד גדרד 74 של חיל הרגלים. המשמעות המיידית היא שיש מרגל נוסף. כדי לנסות למתוח קווים בין שני הבוגדים, ביקש פיקאר את התיק של דרייפוס, וגילה לתדהמתו כי כתב היד שמופיע בכותרתו זהה לכתב ידו של אסתר-האזי. לא קרוב, לא דומה, זהה. שנית - התיק של דרייפוס ריק. הראיה הרעועה של כתב היד הספיקה כדי להרשיע את הקצין היהודי.

חקירה קצרה העלתה כי אסתר-האזי נוהג לפקוד לא מעט את השגרירות הגרמנית. פיקאר לא היסס לריגוע, ניגש לממונים עליו וביקש לחקור את האיש האלתר. מלמעלה הבהירו לו שמוטב כי ישכח מפרשת דרייפוס ומהר. "סגן הרמטכ"ל אומר לו: מה אכפת לך שהיהודי הזה נשאר באי?", מספר ברונשטיין. "פיקאר משיב - 'אבל הוא חף מפשע'. כשהקצין הבכיר מורה לו להרפות ולא לעסוק בעניין, פיקאר עונה במשפט שמופיע גם בסרט: 'אני לא אקח את הסוד הזה איתי לקבר'. במטכ"ל יודעים שמשפחת דרייפוס עושה משהו, חוקרת ונוברת. קיים פחד מהיהודים - יש להם כסף, יש להם השפעה, יש להם כוח אפל שחזר ומאיים. מבחינת הפיקוד הבכיר, אם פיקאר מתעקש שרדייפוס חף מפשע, המשמעות היא שהיהודים קנו אותו. אין אופציה אחרת."

בריחה לצורכי יח"צ

"מתי אוכל לישון שוב בשקט ובמנוחה? ייתכן לא לפני שאהיה בקבר, כשאישן שנת עולמים. זהו זה היה טוב לא לחשוב על השפלות ומרדך הלב של האנשים." (מתוך יומנו של דרייפוס באי השדים)

בקיץ 1896 התפרסם בעיתונות צילום ראשון של הבודדרו כמות שהוא, וסוף-סוף חזה הציבור באקדה המעשן. הקצונה הבכירה תלתה בפיקאר את האשם בהדלפה, גם אם ידו לא הייתה ברוב. המאמצים העילאיים שעשה כדי להוכיח את חפותו של דרייפוס, הביאו את מפקדיו לשלוח אותו למזרח צרפת ולתוניסיה, אולי במקרה ייהרג בשטח. בינתיים ניסה מתו להעלות את אחיו מתהום הנשייה, ובעצה אחת עם מומחים בדה סיפור של בריחה מאי השדים. כסתיו של אותה שנה

"זהו מאד, חיזור, לא מסוגל לאכול אלא חלב וביצים עם צימים" חקירת דרייפוס בבית המשפט ברי, במשפטו החוזר

עצמה מרשימת המדינות בנות התרבות". כמה חודשים אחר כך נמלט מצרפת חסר תרבות אחר - אסתר-האזי בכבודו ובעצמו.

באביב 1898 נערכו בצרפת בחירות שהסתיימו בניצחון לימין, ושורה של אירועים פוליטיים התרחשו סביב הפרשה המסריבת לגווע. ראש הממשלה ביקש להמשיך בקו ההשתקה, ושר המלחמה, אנטי-דרייפוסארי מושבע, ענד יפה על דעת הקהל. אירוע אחד מכוונן טרף את הקלפים: במסגרת המערבולות הפוליטיות התבקש קצין בשם קפטן קינייה לפתוח שוב את תיק דרייפוס. 400 מסמכים יש בו, רובם לא קשורים כלל לפרשה עצמה. יושב קינייה ומסתכל לאור המנורה בדה ה"חדש" שגילה אנרי, ולפתע הוא מבחין במשהו מעניין: המסמך נכתב על נייר משבצות, אך במרכזו ישנן משבצות בצבע אחר. המשמעות - ראייה פיזית חרמשמיעית לזיוף. לא יעבור זמן רב עד שאנרי יצטייד בתעד וישספ לעצמו את הגרן. יהיו שיגידו שמישהו סייע לו במעשה, בלי שאנרי עצמו חפץ בכך. המערכת הפוליטית רעשה וגעשה בעקבות התגלית. שלושה שרי מלחמה התחלפו, ראש ממשלה חדש עלה

לעילא ולעילא - ושלא במפתיע, אסתר-האזי יצא ממנו ללא רבב. את ה"אני מאשים" המפורסם שלו, שנרפס בעיתון ל'אורד', כתב זולא מיד לאחר משפט אסתר-האזי, ולא במהלך משפט דרייפוס כפי שחושבים רבים. "אחד משני העורכים של 'אורד' היה אנטישמי ממש", מפתיע ברונשטיין. "עשר שנים אחר כך הוא אפילו תרגם לצרפתית את הפרוטוקולים של קני ציין. אז למה לפרסם את 'אני מאשים'? כי המאמר הזה מופנה בעיקר נגד הצבא, והעורך הוא אמנם אנטישמי אבל גם סוציאליסט אנטי-צבאי, וכדגוע לצאת נגד הצבא יותר חשוב לו, גם אם במקרה זה יעזור ליהודי".

כ-300 אלף עותקים מהעיתון נחטפו תוך שעות ספורות. זולא הועמד למשפט על הוצאת דיבה, הורשע. הוא נידון לקנס כספי ולשנת מאסר, אבל מיהר להימלט לאנגליה וכך חמק מעונש. משפטו עורר תשומת לב רבה בעולם, וב"טיימס" האנגלי נכתב כי "צרפת הוציאה את

"לא אקח את הסוד הזה איתי לקבר". ז'ורז' פיקאר

26.78x33.25	6/6	31 עמוד	מקור ראשון - דיוקן	01/2020	71536978-6
80790 בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינונו -					

למשפט חוזר, החיפה פוליטית מהמנהיג הסוציאליסטי ז'אן ז'ורס, החליט בית המשפט העליון לבטל את גזר הדין ממשפט רן. זמן קצר אחר כך יקבל דרייפוס בחזרה את הדרגה שלו, בטקס שייערך באותה חצר מסדרים של האקול מיליטר. ז'ורס פיקאר ימנה לשר המלחמה החדש. בין העתירה של לוסר לבין החזרת כבודו האבוד של בעלה, התרחש אירוע בעל משמעות רבה לתנועה הציונית: בנימין זאב הרצל, שחייו נקשרו גם הם בפרשת דרייפוס, הלך לעולמו. את לידת הפתרון המדיני שהגה וחזה הרצל, מייחסים ספרי הלימוד לחוויותיו כשסיקר את משפט דרייפוס עבור העיתון הווינאי "נויה פרייה פרסה". אלא שלמעשה, ניצני הרעיונות נראו שנים אחדות קודם לכן. כבר ב-1892 הגיע הרצל לעיר האורות, ונתקל בספר "צרפת היהודית" מאת אדואר דרימון - עורך העיתון "לה ליברה פרול", שכאמור היה אחראי לליבוני ההסתה האנטישמית בפרשת דרייפוס. הרצל החל להתעמק בכעיה היהודית, ובאוקטובר של שנת 1894 כתב אחוז אמוק את המחזה "הגטו החדש". המסר שלו ביצירה הזו היה כי גם לאחר שחרורם הרשמי מהגטו, ממשיכים היהודים מבחינה נפשית לחיות בגטו שאליו מכניסה אותם הסביבה. כשפרצה פרשת דרייפוס, הרצל כבר היה שקוע בתהיות על גורל עמו. טקס שלילת הדרגות בבית הספר הצבאי השאיר עליו ללא ספק רושם עז: "מה טיבן ומה משמעותן של צהלות השמחה הללו?", כתב. "אין ניצוץ של חמלה על היהודי הזה, שלא פסק להכריז בקול רצוף שהוא חף מפשע. (...) מה טיבו של היהודי, שמוותר לגנות ולכזות אותו בדרך כזו על סמך חשד שווא? מה טיבו, שבכל מקום שואפים לגרשו ולהרחיקו מתוך החברה? ומה נותן ליהודי כוח לשאת ולסבול את הגורל הזה?". את האירוע הוא כינה: "טקס הקבורה של כבודו של דרייפוס". חיבורו "מדינת היהודים" ראה אור בזמן שדרייפוס כבר כילה את ימיו באי השדים.

"קיימת עכשיו אסכולה שטוענת שהרצל שיקר

ציורונים: גטי אימג'ס

"מה טיבו של היהודי, שמוותר לגנות ולכזות אותו בדרך כזו על סמך חשד שווא?". דרייפוס וקריקטורה אנטישמית

קצין ששמו קינייה התבקש לפתוח שוב את תיק דרייפוס. 400 מסמכים היו בו, רובם לא קשורים כלל לדרייפוס האיש. יושב קינייה ומסתכל באחד הדפים לאור המנורה, ולפתע הוא מבחין במשהו מעניין: המסמך נכתב על נייר משבצות, אך במרכזו יש חרימשמעית לזיוף

רן הפכה למוקד התעניינות תוסס. רצח הסנגור על הגשר

כשאמר שהפך לצינוני בעקבות הפרשה, אומר ברונשטיין. "מראים גם שהוא לא הרגיש מספיק בדיווחיו את היותו של דרייפוס חף פשע. אבל מה שטוענים עכשיו זה סילוף היסטורי. עוד קודם, במחזה, הוא כתב על יהודי שלחם בדרקורב על כבודו, ושם יש משפט שאומר שליהודים אין מקום בעולם עד שיהיו מוכנים למות על כבודם. המרכיב של הכבוד חשוב מאוד להרצל בציונות שלו. אם ניכנס למחזה הקורה של הרצל, שמבין שצריכה לקום מדינה ליהודים - איך תהיה מדינה? העולם הנאור יתאחד נגד האימפריה העות'מאנית המתפרקת, וילחץ עליה. יש לזה תקדימים, כך הוקמה יוון. האם העולם הנאור ידאג ליהודים? כן, כי הנה, עובדה שהוא לחץ על צרפת כל כך חזק בפרשת דרייפוס, וזה הצליח. כל תנועה פוליטית צריכה להתחיל עם הצלחה. השאלה המעניינת היא איך הייתה נראית הציונות המדינית, אילו סיפור דרייפוס היה נגמר בכישלון.

"המשוררת הרוסייה מרינה צבטייבה מתארת באחד השירים שלה את הציונות כמסע של גמול. יש שם שורה כזאת: 'לחלום על נילוס - לשמוח על שלולית'. זו דרך הציונות, כל הזמן קשיים וניצחונות. החלום של הרצל להתחיל במסע נוצר כאן, בניצחון הזה".

אחד לא התגעגע. הגולה קיווה לזכות בתשומת לב על ידי הודאה חוזרת ונשנית שהוא הוא מחבר הבורדרו. אסתרדאוי כתב מאמרים, הרוויח מהם כסף, אבל לא הצליח לעורר עניין בקרב המשפיעים בצרפת.

34 ימים נמשך המשפט, ויותר ממאה עדים עלו לדוכן. נראה שהשופטים איברו ידיים ורגליים בתוך גבב העובדות, השקרים וחצאי האמיתות שהושמעו להם. בשורה התחננה, שוב נמצא דרייפוס אשם. הפעם נידון לעשר שנות מאסר, בתנאים מקלים. כשהוכרו גזר הדין, לא היה איש אחד מרוצה באולם. הדרייפוסארים נדהמו מההרשעה, ואילו האנטי-דרייפוסארים חשבו שהעונש קליל מדי לבגידה כה חמורה. מספרים כי דמאנו' פרץ בכי, ולא היה מסוגל להביא את הבשורה המרה למרשו, שישב בחדר סמוך כמקובל.

זמן קצר אחר כך החליט נשיא צרפת, אמיל לובה, להעניק לדרייפוס חנינה. "הממשלה החדשה רצתה להציל את דרייפוס", אומר ברונשטיין. "מעבר לזה היא הייתה צריכה להתמודד עם הבידוד התרבותי, הצבאי והכלכלי שצרפת ספגה בעקבות הפרשה. זו הייתה מחילה, אבל המשפחה רצתה טיהור מלא. הדרייפוסארים כבר לא התעניינו בדרייפוס, הם רצו את המאבק".

שלולית בדרך לנילוס

נקפוץ שבע שנים קדימה: ביולי של שנת 1906 נפל דבר בצרפת. אחרי עתירה של לוסר דרייפוס בדרישה

על הכס, ולכסוף גם נקבע מועד למשפט חוזר. ביוני של שנת 1899 נלקח דרייפוס החבול והתשוש להפלגה בת שלושה שבועות, ומהנמל הוסע לכלא צבאי בעיר רן. בני משפחתו המתונו לו, נחושים לטהר את שמו ברוב פאר והדר. במשך ארבע שנים וארבעה חודשים לא ראו אותו. "הוא דיבר באיטיות", כתב מתני על הפגישה עם אחיו. "דואים שעדיין לא התרגל לדבר, לאחר שנים של שתיקה. (...) הוא רזה מאד, חיוור, ולא היה מסוגל לאכול אלא חלב, ביצים וצנימים".

רן, עיר קתולית שקטה, הפכה למוקד התעניינות תוסס. ראשי סיעות, עיתונאים, דרייפוסארים ואנטי-דרייפוסארים מילאו את הרחובות. בבוקר של אחד מימי המשפט צעד פרנאן לאבורי, חבר בצוות הסנגורים, על הגשר המקשר בין פרוור העיר למרכז. מתנקש הגיח משום מקום וירה בו. אחר ניסה לחטוף ממנו את תיקו. פיקאר ואחד מידידיו עמדו באותו זמן לא רחוק משם, על הגשר. הם ניסו לתפוס את היורה, אבל ללא הצלחה. ההתנקשות עוררה תדהמה וזכתה לכותרות ראשיות. מאנגליה נשמע לפתע קולו של אסתרדאוי, ונראה שאף